

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Περί της συμπαντικής φύσεως
της ψυχής

Ένας σπουδαίος λόγος για την κατανόηση της ψυχής του ανθρώπου, του φυσικού κόσμου και ολόκληρου του Σύμπαντος είναι η αρχική κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της φύσης και του κόσμου.

Λένε μερικοί επιστήμονες ότι δεν απομακρύνονται οι γαλαξίες από μόνοι τους. Απλά, μεγαλώνει ο κενός χώρος που τους τραβάει μαζί του. Όμως, ο χώρος και ο χρόνος έπρεπε να έχουν την ίδια ιδιότητα διαστολής είτε βρίσκονται μέσα στο σώμα ενός γαλαξία είτε βρίσκονται στον κενό χώρο μεταξύ των γαλαξιών.

Αν ο χώρος τεντώνει και απομακρύνει τους γαλαξίες μεταξύ τους, τότε πρέπει να τεντώνει και το χώρο μεταξύ όλων των ουρανίων σωμάτων που αποτελούν τον κάθε γαλαξία. Αν όμως συνέβαινε κάτι τέτοιο, τότε δε θα υπήρχε το ηλιακό μας σύστημα, γιατί όλοι οι πλανήτες που το αποτελούν θα έβγαιναν αμέσως από τις τροχιές τους γύρω από τον ήλιο. Όλα τα βαρυτικά πεδία των πλανητών στη σχέση τους βρίσκονται σε πλήρη αρμονία.

Πιστεύω ότι η απομάκρυνση των γαλαξιών θα αποδειχθεί σε σύντομο χρόνο ότι δεν έχει ως αιτία το τέντωμα του κενού χώρου αλλά ένα πανίσχυρο βαρυτικό πεδίο στο φλοιό του σύμπαντος, που τους έλκει μέχρι να τους απορροφήσει, λόγω της εξαύλωσης από την αυξανόμενη ταχύτητά τους.

Υποθέτω ότι οι δυνάμεις και οι ταχύτητες που μπορεί να υπάρχουν στα σύνορα του σύμπαντος είναι εξαιρετικά πολύπλοκες, για να μπορούν να απορροφούν τους γαλαξίες και να τους μετατρέπουν, λόγω της ταχύτητάς τους, σε φως. Όμως, η ταχύτητα που τρέχει ένα σώμα απομακρυνόμενο από τον παρατηρητή δεν υπολογίζεται μόνο στην οπτική ευθεία που το συνδέει μαζί του αλλά ταυτόχρονα και στο ρυθμό περιστροφής του σώματος σε σχέση με το συμπαντικό χώρο.

Αν υποθέσουμε ότι ολόκληρο το σύμπαν είναι ένα παιδικό καρουζέλ με τον άνθρωπο παρατηρητή να βρίσκεται κάπου κολλημένος στον άξονά του και να βλέπει τριγύρω του το συμπαντικό χώρο, τότε ο άνθρωπος θα βλέπει στην πιο κοντινή απόσταση τα αλογάκια, στις πιο μακρινές αποστάσεις τα αυτοκινητάκια και στα άκρα του καρουζέλ, τα αεροπλανάκια.

Ενώ όλα μαζί περιστρέφονται, περιστρέφεται και ο άνθρωπος μαζί τους.

Όμως η απόσταση που διανύουν σε μία πλήρη περιστροφή τα αλογάκια, είναι μικρότερη από τα αυτοκινητάκια, τα δε αυτοκινητάκια διανύουν μικρότερη απόσταση από τα αεροπλανάκια.

Αν υποθέσουμε ότι ο οριζόντιος άξονας του καρουζέλ τεντώνει προς τα έξω, τότε τραβά μαζί του τα αλογάκια, τα τρενάκια και τα αεροπλανάκια, με αποτέλεσμα αυτός που βρίσκεται στο κέντρο του άξονα και τα παρατηρεί περιστρεφόμενος μαζί τους να βλέπει την απομάκρυνσή τους από αυτόν αλλά να μην αντιλαμβάνεται την ταχύτητα περιστροφής τους γύρω από τον άξονα για τον απλό λόγο ότι βρίσκεται στην ακτίνα του ίδιου άξονα που τον συνδέει με αυτά και περιστρέφεται μαζί τους.

Επειδή έχει αποδειχθεί ότι, όχι μόνον τα ουράνια σώματα αλλά και οι γαλαξίες περιστρέφονται, άρα και το σύμπαν ολόκληρο περιστρέφεται γύρω από ένα νοητό άξονα και στο σημείο που βρίσκεται ο άνθρωπος βλέπει τους γαλαξίες να απομακρύνονται, τότε μπορούμε να υποθέσουμε ότι δεν υπάρχουν μόνον ταχύτητες απομάκρυνσης των γαλαξιών σε σχέση με τον άξονα περιστροφής τους αλλά και ταχύτητα περιστροφής τους σε σχέση με την περιφέρεια του άξονος. Δεν είναι γνωστό αν ο χωρόχρονος μπορεί να περιστρέφεται μαζί με ολόκληρο το σύμπαν, υποθέτω

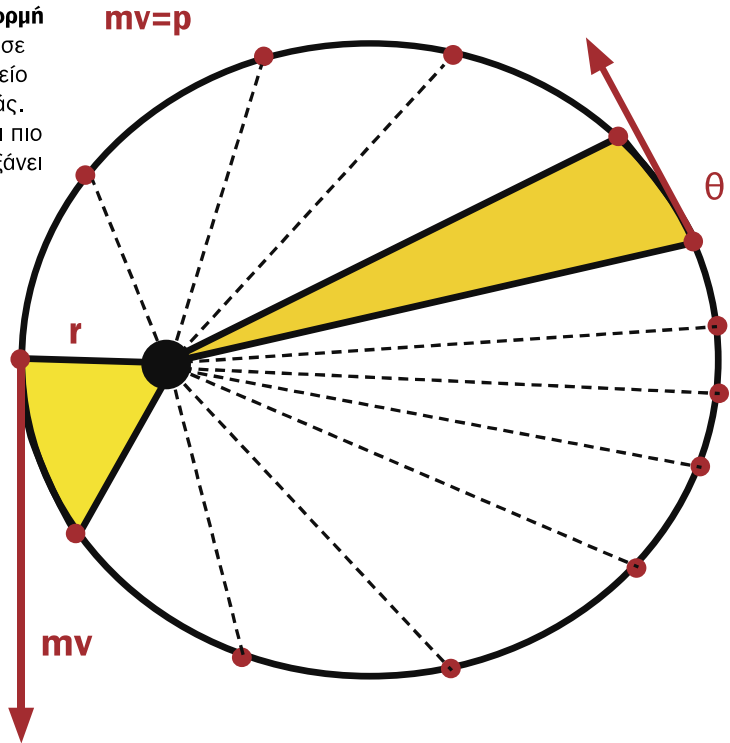
Αν υποθέσουμε ότι ολόκληρο το σύμπαν είναι ένα παιδικό καρουζέλ με τον άνθρωπο παρατηρητή να βρίσκεται κάπου κολλημένος στον άξονά του και να βλέπει τριγύρω του το συμπαντικό χώρο, τότε ο άνθρωπος θα βλέπει στην πιο κοντινή απόσταση τα αλογάκια, στις πιο μακρινές αποστάσεις τα αυτοκινητάκια και στα άκρα του καρουζέλ, τα αεροπλανάκια.

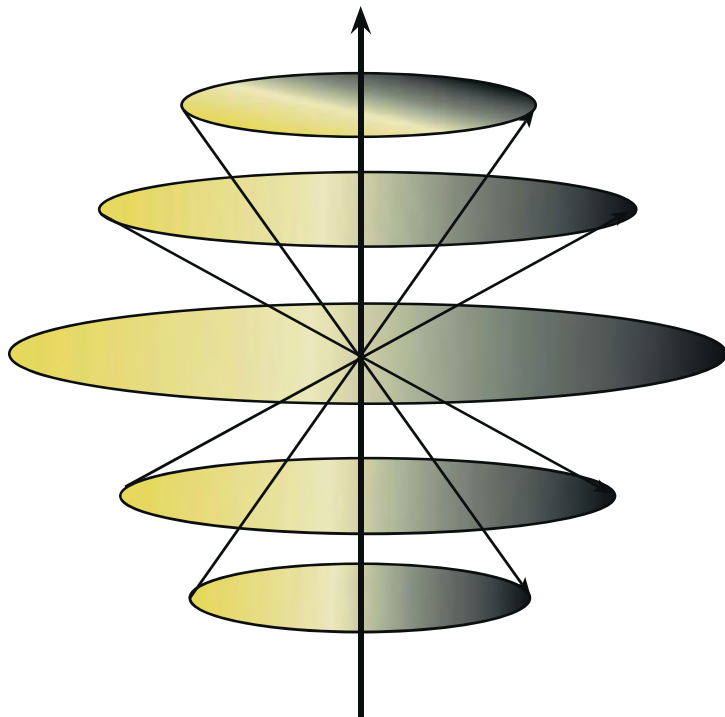
RUSSELL STANNARD

Ο Russell Stannard διετέλεσε καθηγητής φυσικής στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Milton Keynes του Λονδίνου, και πρόεδρος του Βρετανικού Ινστιτούτου Φυσικής. Έχει ταξιδέψει πολύ στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, κάνοντας έρευνες στη φυσική υψηλών ενεργειών. Το 1986 τιμήθηκε με το βραβείο Templeton U.K. και σχετικά πρόσφατα ήταν επί ένα χρόνο επισκέπτης καθηγητής στο Κέντρο Θεολογικών Αναζητήσεων του Πανεπιστημίου του Πρίνστον, στις ΗΠΑ. Πιστεύει ότι τα στοιχεία της επιστήμης μπορεί και πρέπει να δίδονται στα παιδιά με τρόπο συναρπαστικό και κατανοητό. Τα πέντε βιβλία του για «τρυφερούς» αναγνώστες είναι το ευχάριστο αποτέλεσμα αυτής της πεποίθησής του.

Η στροφορμή είναι ίδια σε κάθε σημείο της τροχιάς. Όταν είναι πιο κοντά αυξάνει ταχύτητα.

όμως ότι η περιστροφή του σύμπαντος πρέπει να αλλοιώνει στα άκρα του τη δομή αλλά και τη συμπεριφορά του χωρόχρονου, με αποτέλεσμα στο φλοιό του σύμπαντος η ύλη να μετατρέπεται σε ενέργεια, σε φως, και όχι σε μία διαρκή εξέλιξη του χωρόχρονου που δεν αφήνει περιθώρια να σκεφτόμαστε, γιατί υπάρχει το σύμπαν και ποιο σκοπό υπηρετεί η αιώνια προέκτασή του. Και βεβαίως, αν το σύμπαν περιβάλλεται από φως, τότε έχουμε την άνεση να σκεφτόμαστε ότι η ύλη υπάγεται στο πνεύμα κι ότι ο Θεός εκπόνησε ένα πρόγραμμα δημιουργίας του σύμπαντος με στόχο την εξέλιξη και την ανέλιξη της ύλης σε συσχετισμό με την ψυχή, ώστε ο άνθρωπος μέσα στον κόσμο να έχει προορισμό. Τη άποψή μου αυτή επικυρώνει μία νέα επιστημονική θεωρία του καθηγητού Φυσικής στο ανοικτό Πανεπιστήμιο Milton Keynes, του Russell Stannard, για το μηδενισμό του χωρόχρονου. **Λέει αυτή η θεωρία:** Ο χώρος είναι μία απόσταση, δηλαδή ένα μήκος, δηλαδή ένα διάστημα, δηλαδή ένας χώρος. Άρα ο χώρος είναι ένας χώρος με άθροισμα μηδέν. Ο χρόνος είναι

Πολλά από τα αντικείμενα του σύμπαντος έχουν και μία άλλη ιδιότητα που λέγεται στροφορμή. Περιστρέφονται γύρω από τον εαυτό τους ή ακολουθούν γεωμετρικούς κύκλους.

μια διάρκεια, δηλαδή ένα χρονικό διάστημα, δηλαδή ένα τμήμα του χρόνου. Άρα ο χρόνος είναι ένας χρόνος με άθροισμα μηδέν. Τα ηλεκτρικά φορτία στη συνολική ύλη του σύμπαντος αλληλοεξουδετερώνονται ισότιμα, δηλαδή τα θετικά και τα αρνητικά φορτία δίνουν άθροισμα μηδέν.

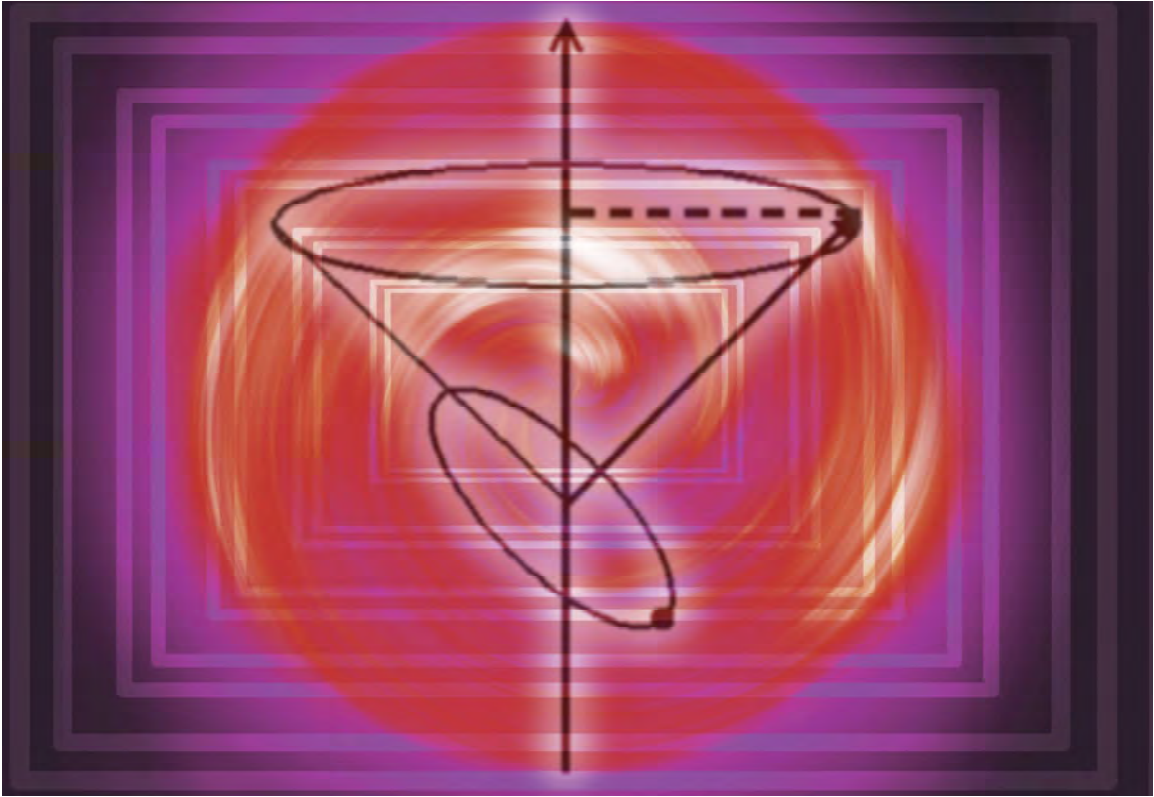
Υπάρχουν όμως και κάποια άλλα συμπεράσματα της σύγχρονης επιστήμης που πιστοποιούν την ισχύ του μηδενός.

Όλα τα αντικείμενα του σύμπαντος στο μικρόκοσμο και τον μεγάλοκοσμο έχουν την ιδιότητα της «**ορμής**».

Ορμή είναι η τάση που έχει ένα αντικείμενο να κινείται μέσα στο χωρόχρονο. Επειδή όμως τα αντικείμενα που κινούνται από αριστερά προς τα δεξιά είναι ίσα με αυτά που κινούνται από δεξιά προς τα αριστερά, μας δίνουν συνολικό «άθροισμα ορμής» Μηδέν.

Πολλά από τα αντικείμενα του σύμπαντος έχουν και μία άλλη ιδιότητα που λέγεται στροφορμή. Περιστρέφονται γύρω από τον εαυτό τους ή ακολουθούν γεωμετρικούς κύκλους.

Τα στοιχειώδη σωματίδια χαρακτηρίζονται από την ιδιοστροφορμή τους, το λεγόμενο σπιν. Όμως, προξενεί κατάπληξη το γεγονός ότι οι γεωμετρικοί

Ο μικρόκοσμος και ο μεγάκοσμος είναι δύο ισότιμες δυνάμεις με κέντρο επαφής το Μηδέν.

κύκλοι που παράγονται από τις κινήσεις των αντικειμένων του σύμπαντος είναι οι μισοί από αριστερά προς τα δεξιά και οι άλλοι μισοί αντίθετα. Επομένως το σύμπαν στο σύνολό του δεν περιστρέφεται, αποδίδοντας άθροισμα Μηδέν.

Γενικό συμπέρασμα: Ο μικρόκοσμος και ο μεγάκοσμος είναι δύο ισότιμες δυνάμεις με κέντρο επαφής το Μηδέν.

Άν το Μηδέν ήταν ένας στρογγυλός καθρέπτης και έβλεπε το σύμπαν μέσα σ' αυτόν τον εαυτό του, το είδωλό του θα ήταν πανομοιότυπο, με μόνη διαφορά ότι θα το έβλεπε αντίστροφα. Αυτό είναι το Μηδέν που αποδίδει το σύμπαν. Στο βιβλίο μου που ξεκίνησα να το γράφω το 1980 και το δημοσίευσα το 1993 με τίτλο Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΙΑΘΗΚΗ περιγράφω το σύμπαν σαν ένα όστρακο ανοιχτό και με την πιο κάτω προσωπική μου θεωρία «Όλες οι τιμές της μάζας και της ενέργειας του σύμπαντος, συμπεριλαμβανομένων όλων των εκδηλώσεων, όλων των νόμων που το

διέπουν, έχουν το ισότιμο αντίστροφο τους σε μία εν δυνάμει ενοποίηση που καλείται Αιωνιότητα». Πίστευα πάντα ότι το

Σύμπαν δίνει άθροισμα μηδέν, επειδή ακριβώς είναι αιώνιο.

Πριν από 2.600 χρόνια ο μεγάλος μύστης των αριθμών και της ψυχής, ο Πυθαγόρας, μας έδωσε με τα υπερβατικά μαθηματικά του την πιο κάτω εξίσωση: $0 \times \text{Άπειρον} = 1$. Το μηδέν, πολλαπλασιαζόμενο με το άπειρο, ισούται με τη μονάδα.

Το Πυθαγόρειο μηδέν είναι αυτό που πιστοποίησε η σημερινή επιστήμη με τους γιγάντιους τεχνικούς εξοπλισμούς της.

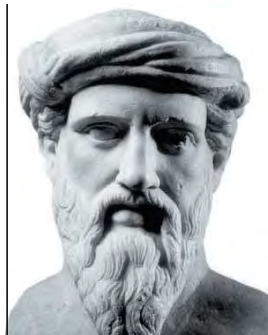
Το ΕΝΑ είναι αυτό που κλείνει μέσα του το ΜΗΔΕΝ ως νόμο, ως δυνατότητα και ως ουσία.

Το «Ένα» είναι ο Θεός, το «μηδέν» είναι το σύμπαν σε μια αιώνια, ολοτελή και αυθύπαρκτη εξέλιξη και ανέλιξη.

Η ιδέα της Μεγάλης έκρηξης δημιουργεί δύο, εξ αντικειμένου, ορισμούς. Ο πρώτος ορισμός καθορίζει ότι στην περίπτωση που υπήρξε μια αρχή του κόσμου που προκλήθηκε από μια «έκρηξη», οπωσδήποτε, κάποτε, μετά από κάποια δισεκατομμύρια χρόνια θα υπάρξει και ένα τέλος, μια σύνθλιψη.

Τέλος σημαίνει ότι το σύμπαν θα περιέλθει σε μία μηδενική κατάσταση, θα καταρρεύσει, και όσα γεγονότα συνέβησαν κατά την περίοδο που το σύμπαν «ζούσε», θα απορροφηθούν από το μηδενισμό του, σαν να μην υπήρξαν ποτέ. Άρα το σύμπαν είναι προσωρινό, χωρίς την ανάγκη να έχει ψυχή, που αποτελεί το συνδεδετικό κρίκο του όντος με την αιωνιότητα.

Ο δεύτερος ορισμός καθορίζει ότι το σύμπαν υπάρχει από πάντα, έχει δηλαδή θεία προέλευση, άρα έχει και θείο προορισμό. Αυτό επιστημονικά δηλώνει ότι υπάρχει δυνατότητα ο χωρόχρονος να είναι πεπερασμένος, δηλαδή να μην είναι άπειρος, αλλά όχι περιορισμένος, χωρίς δηλαδή όρια. Η προέλευση και ο προορισμός του θεμελιώνουν την ιδέα της αιώνιας ψυχής. Η ύπαρξη της ψυχής είναι σύμφυτη με την ιδέα της αιωνιότητας και το ένα πιστοποιεί την ύπαρξη του άλλου. Πέρα απ' όλα, η αιωνιότητα πιστοποιεί τον αυτοσκοπό του όντος όχι μόνο ως ύπαρξη, αλλά και ως τρόπο σκέψης όταν το όν είναι ευφυές, δηλαδή ο άνθρωπος. Θεωρώ ότι άνθρωπος που γεννιέται και

Πυθαγόρας ο Σάμιος

Γεννήθηκε στην Σάμο το 580 π.Χ. και πέθανε το 500 π.Χ. σε ηλικία 80 ετών.

Ο Πυθαγόρας υπήρξε μέγας φιλόσοφος, φυσικός ερευνητής και μέγας εφευρέτης. Υπήρξε επίσης μεγάλος μαθηματικός, γεωμέτρης και ιδρυτής της «*Αδελφότητας των Πυθαγορείων*».

Ο Πυθαγόρας καθορίζει ότι οι βάσεις της σοφίας είναι τέσσερις:

η Αριθμητική, η Μουσική, η Γεωμετρία, και η Αστρονομία.

Η Ιερά Τετρακτύς, δηλαδή η τετράδα των αριθμών 1,2,3, και 4 αφορούσε στον ακόλουθο όρκο των Πυθαγορείων:

“ού μα τον αμετερα γενιά παραδόντα τετρακτύν, παγάν σενάου φύσις ρίζωμα τ'έχουσαν”

(Ορκίζομαι σε αυτόν που μας παρέδωσε την ιεράν Τετρακτύν, πηγίν και ρίζαν της αιωνίου φύσεως).

βιώνει σ' αυτό τον πλανήτη και δεν έχει ασχοληθεί με το ερώτημα αν υπάρχει ψυχή, έχει χάσει ολοκληρωτικά το νόημα της ύπαρξής του σ' αυτό τον κόσμο.

Από τα πολύ παλιά χρόνια, ο άνθρωπος, σηκώνοντας ψηλά τα μάτια του, στον έναστρο ουρανό, προσπαθεί να ταυτίσει την ύπαρξη και τη σχέση του ουράνιου κόσμου με τον εαυτό του. Αναζητώντας το συνδυαστικό κρίκο μεταξύ σύμπαντος και ανθρώπου, οι αρχαίοι Έλληνες ανακαλύπτουν τον αιθέρα που, ενώ αποτελείται από την πιο εκλεπτυσμένη μορφή της ύλης, μέσα στα χρώματα της ίριδος που αναλύουν τη λευκότητα του φωτός έχει ταυτόχρονα την ιδιότητα του θείου, με την έννοια της παγκόσμιας ψυχής. Οι Ορφικοί διδάσκουν ότι η φύση της ψυχής προέρχεται από τον αιθέρα, την πέμπτη ουσία, και ότι η ψυχή είναι πραγματικό όν, κοσμικής και ταυτόχρονα θείας προέλευσης.

Για τη φύση του κόσμου και της ψυχής, οι Πυθαγόρειοι πιστεύουν ότι η ψυχή αποτελεί μίξη της Μονάδος, που είναι θεία και αμέριστη ουσία, με τη Δυάδα, που είναι μεριστή ουσία και διαχωρίζεται σε πολλά κομμάτια.

Η κοσμική ιδιότητα της Μονάδος ταυτίζεται με τη γήινη αναπαραγωγική ιδιότητα της Δυάδος, έτσι ώστε η ύλη να έχει κίνηση, δηλαδή ψυχή.

Ο Πλάτων, στο έργο του Τίμαιος, αναφέρει τη Πυθαγόρεια άποψη ότι «ο Θεός συνέστησε την ψυχήν από το **αμέριστον και αναλλοίωτον και από το μεριστόν**». Από αυτές τις δύο ουσίες προέκυψε μία τρίτη ουσία, την οποία τοποθέτησε μεταξύ του Διαιρετού και του Αδιαιρετού.

Αυτή η ουσία, που παριστά τη φύση της ψυχής, δεν αφορά μόνο στον άνθρωπο, αλλά και στα άστρα του ουρανού, ισχυρίζεται ο Πλάτων.

Ο Πλάτων λέει στο έργο του «**Φαίδρος**» ότι ο δάσκαλός του ο Σωκράτης

ομοιάζει την ψυχή με δύναμη σύμφυτον, που αποτελείται από ζεύγος υποπτέρων ίππων και από ένα ηνίοχο. Ο ηνίοχος διαπιστώνει ότι, ενώ δίνει την ίδια κατεύθυνση στους δύο ίππους, ο ένας ίππος είναι ωραίος, με καλό χαρακτήρα και ο άλλος είναι εντελώς αντίθετος με τον πρώτο, σκληρός και κακός.

Με τις αντιθέσεις των δύο ίππων, η πορεία του άρματος του ηνιόχου είναι δύσκολη, επίπονη και διαφορετική για κάθε ψυχή. Οι ψυχές που τείνουν προς τους θεούς και μοιάζουν με αυτούς σηκώνουν ψηλά το κεφάλι του ηνιόχου και ακολουθούν την πορεία των άστρων, στο ουράνιο στερέωμα.

Άλλες ψυχές, άλλοτε υψώνονται στον ουρανό και άλλοτε βυθίζονται παρασυρμένες από την βία των ίππων.

Δρ. ΚΑΜΠΙΖΙΩΝΗΣ

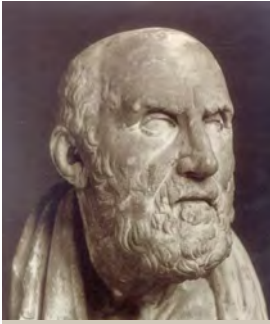
«Και βεβαίως ο Πλάτων ως συστηματικός φιλόσοφος έδωσε απαντήσεις και καλές απαντήσεις, σε όλες τις κυρίαρχες ερωτήσεις της Φιλοσοφίας, της Μεταφυσικής, της Επιστήμης, της Ηθικής.

Οι μορφές είναι στον κόσμο της πραγματικότητας και ο κόσμος των πραγμάτων είναι απομιμήσεις. Η συμμετοχή στη μίμηση είναι η βεβαιωμένη φόρμα στον κόσμο των υπάρξεων.

Ο μεγάλος Έλληνας φιλόσοφος Χρύσιππος θεωρεί την ψυχή ουσιαστικό σώμα, δηλαδή υλικό και πνευματικό σώμα μαζί.

Ο Χρύσιππος διακηρύσσει ότι θάνατος είναι ο χωρισμός της ψυχής από το σώμα. Τίποτα που είναι ασώματο δε χωρίζεται

Εικόνες από τα ορφικά μυστήρια
Οι Ορφικοί διδάσκουν ότι η φύση της ψυχής προέρχεται από τον αιθέρα, την πέμπτη ουσία, και ότι η ψυχή είναι πραγματικό όν, κοσμικής και ταυτόχρονα θείας προέλευσης.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ**Ο ΣΟΛΕΥΣ****281-208 π.Χ.**

Ελληνα Στωϊκός φιλόσοφος από τους Σόλους της Κιθικήας. Διάδοχος του Κλεάνθους στην σχοληρχεία της Στοάς. Μία παράδοση μάς τον παρουσιάζει ως επαγγελημάτι δρομέα, από δε το 260 π.Χ. περίπου έζησε εξακριβωμένα στην Αθήνα σπουδάζων στην Ακαδημία, όπου έλαβε εξαίρετη διαλεκτική Παιδεία δίπλα στον Αρκεσίλαο από την Πιτάνη. Κατόπιν, παρηκολούθησε μαθήματα στη Στοά, υπό τον Κλεάνθη. Μετά τον θάνατο του Κλεάνθους έγινε αυτός αρχηγός της Στοάς και κέρδισε με την διδακτική και συγγραφική του δραστηριότητα πολύ μεγάλη φήμη στον χώρο της στωϊκής διδασκαλίας.

από το σώμα και τίποτα που είναι ασώματο δεν εφάπτεται με το σώμα. Όμως η ψυχή και εφάπτεται και χωρίζεται του σώματος. Άρα, η ψυχή είναι υλικό σώμα με συγκεκριμένη υπόσταση».

Σε μια διάλεξη μου στο Grand Challet, με παρουσία πολλών εκλεκτών επιστημόνων, ανέπτυξα διάλογο με θέμα την Αριστοτελική ψυχή.

Ο Αριστοτέλης, πρώτα απ' όλα, στις μελέτες “περί ψυχής” ασχολείται με τη φύση αυτήν καθεαυτήν. Όχι με το είναι της, δηλαδή την υπόστασή της, αλλά με τον τρόπο που δρα και τις δυνατότητες που έχει να ενεργεί.

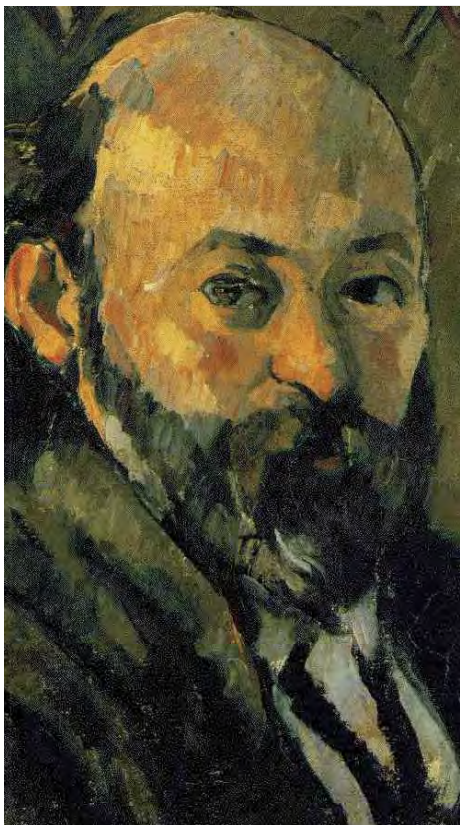
Γιατί μόνο μέσα από τη δράση της ψυχής μπορούμε να ανακαλύψουμε τη φύση της και την ουσία της.

Ο Αριστοτέλης δεν πιστεύει ότι η ψυχή έχει μεταφυσικές ιδιότητες, αλλά ότι οι ιδιότητές της συνίστανται από τις μεγαλύτερες εκλεπτύνσεις του υλικού κόσμου, δηλαδή το φως. Σε όλα τα όντα του φυσικού κόσμου η ζωή είναι αυτό που συνιστά την ύπαρξή τους. Αιτία και αρχή της ζωής είναι η ψυχή, η οποία ταυτίζεται με την ίδια την οργανική ζωή. Οι ικανότητες της ψυχής δεν είναι ίδιες για όλα τα όντα.

Μερικά όντα τις έχουν όλες κι αυτά είναι τα ευφυά, δηλαδή οι άνθρωποι. Μερικά όντα έχουν μερικές, όπως τα ζώα. Κι άλλα έχουν μόνο μία, όπως τα φυτά

Ρώτησα τον καθηγητή Σφήκα αν, ως τελικό συμπέρασμα, συνάγεται ότι η ψυχή διανέμεται σε αριθμητικές ποσότητες στα είδη των όντων του φυσικού κόσμου, σε μία λογισμική διανομή θείας προέλευσης. Γιατί μόνον ένας Θεός-Δημιουργός έχει τη δυνατότητα διανομής του ψυχικού υλικού στα όντα του συμπαντικού κόσμου.

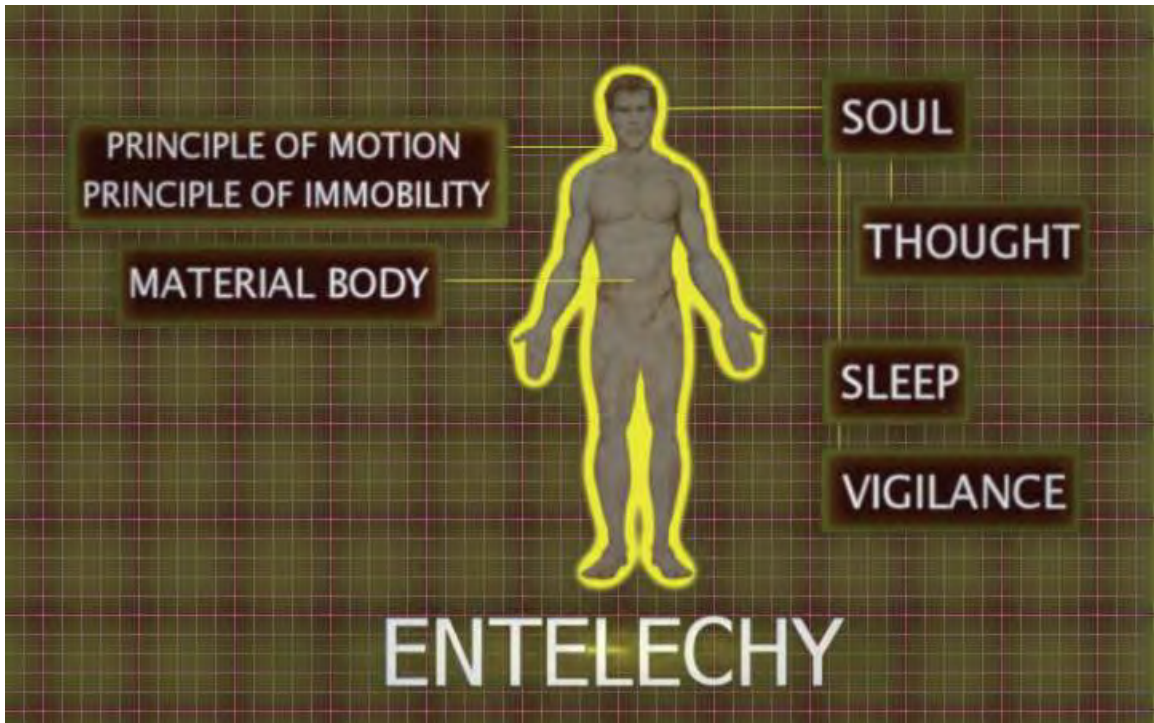
Η απάντηση που μου δόθηκε είναι ότι, κατά τον Αριστοτέλη, δεν υπάρχει ψυχή χωρίς το σώμα αλλά είναι είδος σώματος, έχει δηλαδή δική της υπόσταση. Για την κατανόηση της σχέσης σώματος και ψυχής μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής: Αυτό είναι ένα υλικό σώμα με συγκεκριμένη μορφή, ένας άνθρωπος. Ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα της κίνησης, που είναι μία

ιδιότητα του σώματός του με εντολές που δίνει η βούλησή του. Αν υποθέσουμε ότι αυτό το περιβάλλον φως είναι το ψυχικό σώμα του ανθρώπου, αντιλαμβανόμαστε κατ'αρχήν ότι η υπόσταση του σώματος της ψυχής δεν μπορεί να προσδιοριστεί ούτε στη σχέση της με τον εαυτό της, ούτε στη σχέση της με το ανθρώπινο σώμα. Οι δυνατότητές της, τής επιτρέπουν να είναι μέσα και έξω από το σώμα κι αυτό αποδεικνύεται από τον τρόπο δράσης της. Στη δράση της ψυχής υπάγονται οι ακόλουθες ανθρώπινες ενέργειες.

Η ΣΚΕΨΗ. Η ικανότητα της σκέψης προκαλεί υπόνοιες, κατά τον Αριστοτέλη, για την πιθανή ανεξαρτησία της από το σώμα, όμως υπάγεται ανάμεσα στις ικανότητες της ψυχής. Δεν υπάρχει σκέψη χωρίς το σώμα, ούτε σώμα χωρίς σκέψη. Εφ' όσον η σκέψη είναι ικανότητα της ψυχής, ο ύπνος και η εγρήγορση ανήκουν στο ψυχικό πεδίο του ανθρώπου. Για να σταθεί ακίνητος ή να κινηθεί ένας άνθρωπος πρέπει να το σκεφθεί. Άρα η αρχή της κίνησης και της στάσης ανήκουν κι αυτές στο ψυχικό πεδίο.

Οι ικανότητες της ψυχής,
δεν είναι ίδιες για όλα
τα όντα. Μερικά όντα
τις έχουν όλες, κι αυτά
είναι τα ευφυά, δηλαδή οι
άνθρωποι. Μερικά όντα
έχουν μερικές, όπως τα
ζώα. Κι άλλα έχουν μόνο
μία, όπως τα φυτά

«**Εντελέχεια** είναι η μορφή του όντος που υπάρχει σε κατάσταση δυνατότητας». Αναγκαστικά λοιπόν, η ψυχή είναι μία υπόσταση με την έννοια της μορφής.

Πρέπει ακόμα να δεχθούμε ότι ο ύπνος και η εγρήγορση είναι ενέργειες της ψυχής που αφορούν στην ισορροπία των φυσικών δυνάμεων του σώματος.

Κυρίαρχη θέση στην έρευνα του Αριστοτέλη για την ψυχή λαμβάνει ο όρος “**εντελέχεια**” Ο όρος αυτός λέει: «**Εντελέχεια είναι η μορφή του όντος που υπάρχει σε κατάσταση δυνατότητας**».

Αναγκαστικά λοιπόν, η ψυχή είναι μία υπόσταση με την έννοια της μορφής.

Αυτή αποτελεί την αιτία και την αρχή του ζωντανού σώματος, αυτή είναι η πηγή και ο σκοπός της κίνησης και της δράσης του. Με λίγα λόγια, ένα σώμα αν δεν είναι έμψυχο, παύει να είναι σώμα. Άρα η ψυχή αποτελεί την εντελέχεια ενός τέτοιου σώματος. Όμως η εντελέχεια έχει δύο σημασίες.

Άλλοτε είναι όπως η γνώση και άλλοτε είναι άσκηση της γνώσης.

Επειδή υπάρχει ψυχή, ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα και να

κοιμάται και να ξυπνάει, για να βρεθεί σε εγρήγορση. Η εγρήγορση είναι ανάλογη με την άσκηση της γνώσης, ενώ ο ύπνος έχει σχέση με την κατοχή της γνώσης, χωρίς την άσκησή της. Οι άνθρωποι στη ζωή τους άλλοτε αγαπούν και άλλοτε μισούν. Η αγάπη και το μίσος δεν είναι πάθη του νου, αλλά πάθη του υποκειμένου που τον κατέχει, στο βαθμό που τον κατέχει, δηλαδή του σώματος. Όταν χαθεί το υποκείμενο, όταν δηλαδή το σώμα πεθάνει, ο νους, ούτε θυμάται, ούτε μισεί, ούτε αγαπά.

Από μία άποψη ο νους, όταν χωρίζεται από το σώμα, είναι απαθής.

Ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει δύο είδη σκέψεων, δύο νόες. Ο ένας νους μοιάζει με την ύλη και κατανοεί ό,τι συμβαίνει στη ζωή και το περιβάλλον του σώματος. Ο δεύτερος νους λειτουργεί ως αιτία υπάρξεως του πρώτου. Ο παραγωγός νους είναι εντελώς ανεξάρτητος από το σώμα, απαθής και αμιγής. Η πραγματική ουσία του είναι η ενέργεια. Χωρίς τον ενεργητικό νου ο άνθρωπος δεν μπορεί να σκεφθεί. Ο ενεργητικός νους προηγείται από τον παθητικό νου, γιατί ο ενεργητικός σκέφτεται πάντα, ενώ ο παθητικός δε σκέφτεται. Όταν ο ενεργητικός νους χωρισθεί από το σώμα, είναι μόνον αυτό που είναι. Από όλα τα στοιχεία που περιλαμβάνει η ανθρώπινη φύση, το μόνο

Love 1895
Μουσείο der
Stadt Wien,
Vienna

Επειδή ο ενεργητικός

νους είναι απαθής, μετά το θάνατό μας δεν μπορεί να διατηρήσουμε καμία ανάμνηση της ζωής που περάσαμε στο γήινο κόσμο. Ο απαθής νους, μετά το θάνατο του σώματος, δε διατηρεί εντυπώσεις από τα γεγονότα και το χρόνο.

αιώνιο και αθάνατο είναι η ουσιαστική φύση του ενεργητικού νου.

Επειδή ο ενεργητικός νους είναι απαθής, μετά το θάνατό μας δεν μπορεί να διατηρήσουμε καμία ανάμνηση της ζωής που περάσαμε στο γήινο κόσμο.

Ο απαθής νους, μετά το θάνατο του σώματος, δε διατηρεί εντυπώσεις από τα γεγονότα και το χρόνο. Αντίθετα ο παθητικός νους, που είναι ευπαθής και υφίσταται την επίδραση των περιστάσεων ή των γεγονότων, εξαφανίζεται μετά το θάνατο του σώματος

Ο Αριστοτέλης πιστεύει ότι ο ένας νους, ο ενεργητικός, είναι ανάλογος με την ύλη και είναι με όλα τα νοητά πράγματα.

Ότι δηλαδή συλλάβει ο νους, είναι αυτό που συλλαμβάνει.

Η άλλη πλευρά του νου, η παθητική, παράγει το παν και μοιάζει με μία κατάσταση όπως το φως.

Γιατί και το φως, κατά κάποιο τρόπο, κάνει τα χρώματα που υπάρχουν να γίνονται χρώματα με ενέργεια. Όπως, δηλαδή, το φως δεν είναι ανεξάρτητη υπόσταση, αλλά παράγοντας αναπόσπαστος από τη δυναμική της σχέσης φωτός και χρώματος, έτσι και ο ενεργητικός νους είναι όρος του αδιαιρέτου συμπλέγματος ενεργητικού-παθητικού νου.

Ο νους αποτελεί την ουσιαστική δύναμη του ανθρώπου να μπορεί να ανιχνεύει το σύμπαν ζητώντας απαντήσεις στο πρόβλημα της Δημιουργίας!

